

Suuri valiokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi maaperän seurannasta ja kestokyvystä (maaperän seuranta koskeva laki)

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvosto on toimittanut eduskunnalle perustuslain 96 §:n mukaisen kirjelmän U 57/2023 vp Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi maaperän seurannasta ja kestokyvystä (maaperän seuranta koskeva laki).

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Paula Perälä, ympäristöministeriö
- erityisasiantuntija Karoliina Pietiläinen, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Jaakko Nippala, maa- ja metsätalousministeriö
- Euroopan parlamentin jäsen Elsi Katainen, Euroopan parlamentti

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Luonnonvarakeskus
- Suomen ympäristökeskus
- Suomen Kuntaliitto
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Metsäteollisuus ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- INFRA ry
- Teknologiateollisuus ry

Valiokunnan lausunto SuVL 9/2023 vp

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus ja valtioneuvoston kanta

Komissio julkaisi 5.7.2023 ehdotuksen maaperän seurantaan koskevasta direktiivistä, COM(2023) 416 final. Ehdotuksessa todetaan, että maaperän tila on heikentynyt kaikissa jäsenvaltioissa ja heikentyminen pahenee edelleen. Ehdotuksen tavoitteena on luoda yhtenäiset puitteet maaperän tilan seurannalle Euroopan unionissa sekä parantaa maaperän terveyttä siten, että terve maaperä saavutetaan unionin alueella vuoteen 2050 mennessä. Ehdotuksen tavoitteena on myös ylläpitää maaperän terveyttä siten, että maaperä pystyy tuottamaan riittävästi ekosysteemipalveluja ympäristön, yhteiskunnan ja talouden tarpeiden näkökulmasta. Ehdotus sisältää toimenpiteitä, jotka koskevat maaperän tilan seurantaan ja arviointia, kestävästä maankäytöstä sekä pilaantuneita alueita.

Komission ehdotuksen yksityiskohdat ja valtioneuvoston kanta käyvät ilmi valtioneuvoston kirjelmästä U 57/2023 vp.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Ympäristövaliokunnan (YmVL 16/2023 vp) ja maa- ja metsätalousvaliokunnan (MmVL 12/2023 vp) lausuntojen perusteluihin viitaten suuri valiokunta esittää valtioneuvostolle seuraavia ehdotuksen jatkoneuvotteluja koskevia näkemyksiä ja neuvottelutavoitteita koskevia reunaehdoja.

(2) Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta tukee direktiiviehdotuksen tavoitteita parantaa maaperän terveyden tilaa ja sopeutumiskykyä EU:n alueella vuoteen 2050 mennessä, edistää maaperän kestävästä käytöstä sekä lisätä maaperää koskevaa tietoa ja yleisön tiedon saantia. Suuri valiokunta korostaa terveen maaperän merkitystä ilmastonmuutoksen ja luontokadon ratkaisemisessa, ihmisten ja eläinten hyvinvoinnille, ruokaturvalle ja taloudelle.

(3) Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siitä, että EU-tason politiikkatoimet ovat tarkoituksenmukaisia tapauksissa, joissa on tarve tehokkaasti puuttua maaperän huonontumisen rajat ylittäviin vaikutuksiin, edistää politiikan johdonmukaisuutta jäsenvaltioissa ja turvata yhtäläiset markkinaolosuhteet EU:n alueella. On tärkeää, että EU-tason sääntely toteutetaan tavalla, joka mahdollistaa maaperän terveyden tilaa koskevan liiketoiminnan kehittymisen ja edistää suomalaisten puhtaisiin teknologioihin keskittyneiden yritysten tuotteiden ja palveluiden kysyntää.

(4) Suuri valiokunta pitää keskeisenä neuvottelutavoitteena jouston ja liikkumavaran varmistamista direktiivin soveltamisessa ja toimeenpanossa, jotta kansalliset erityispiireet, kuten jäsenvaltioiden luonnonolojen ja maankäyttömuotojen erot, voidaan huomioida riittävästi ja tarkoituksenmukaisella tavalla maaperän tilan seurannassa ja arvioinnissa, kestävästä maankäytön edistämisestä sekä pilaantuneita alueita koskevissa toimenpiteissä.

(5) Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta katsoo, että EU-jäsenmaissa yhtäläisesti sovellettavia raja-arvoja tulee asettaa vain tarkoin rajatusti ja harkitusti, koska jäsenvaltioiden olosuhteet

Valiokunnan lausunto SuVL 9/2023 vp

vaihtelevat merkittävästi maaperän ominaisuuksien, heikentymisprosessien, rajat ylittävien vaikutusten ja maaperän tilan parantamiseksi jo tehtyjen toimenpiteiden osalta. Lisäksi on tärkeää, että kaikki direktiiviin perustuvat kriteerit, raja-arvot ja muut toimet perustuvat luotettavaan tutkittuun tietoon ja ovat erilaisiin olosuhteisiin soveltuvia. Maa- ja metsätalousvaliokunta esittää tältä osin huolensa siitä, etteivät ehdotetut maaperän terveyden seuraamiseksi esitetyt arvot ja seurantamenetelmät nykymuodossaan kaikilta osin sovellu Suomen maaperän tilan seurantaan. Suuri valiokunta yhtyy maa- ja metsätalousvaliokunnan arvioon ja kiinnittää erityisesti huomiota siihen, että orgaanisen hiilen määrän muutoksen mittaamiseen liittyy edelleen haasteita, jotka on otettava valmistelussa asianmukaisesti huomioon.

(6) Erikoisvaliokuntien tapaan suuri valiokunta suhtautuu erittäin varauksellisesti ehdotettuun malliin, jossa yhdenkin raja-arvon alittaminen johtaisi siihen, ettei maaperää katsottaisi direktiivin säännösten kannalta terveeksi. Tällainen lähestymistapa ei huomioi maaperän luontaisia eroja ja maaperän kunnon parantamiseksi jo jäsenvaltioissa tehtyjä toimia. Suuri valiokunta yhtyy asiantuntijakuulemisissa esitettyyn näkemykseen siitä, että ehdotuksen tavoitteiden kannalta olisi keskeisempää seurata maaperän tilan kehityssuuntaa yksittäisen muuttujan raja-arvoa laajemmin.

(7) Jatkovalmisteluissa on myös varmistettava, etteivät direktiiviin sisällytettävät kestävän maankäytön ja maan käyttöönoton periaatteet ja muut velvoitteet kavenna jäsenvaltioiden päätösvaltaa kaavoituksen ja maankäytön kysymyksissä sekä metsäpolitiikassa tai aiheuta kohtuuttomia kustannuksia maanomistajalle, eikä niiden seurauksena synny sellaisia yksittäisiin kiinteistöihin kohdistuvia kohtuuttomia maankäytön rajoituksia, jotka perusteettomasti asettavat eri maanhoitoalueet keskenään eriarvoiseen asemaan.

(8) Suuri valiokunta toteaa, että direktiiviehdotuksen liitteen III mukaiset kestävän maankäytön periaatteet tulee nähdä esimerkinomaisena listauksena, jotta niiden soveltaminen ja ristikkäisten vaikutusten huomioiminen käytännön toiminnassa on mahdollista. Ympäristövaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että Suomen kaltaisen yhdyskuntarakenteeltaan tiivistyvän maan on tärkeää varmistua siitä, että direktiivin myötä luonnontilaisen tai lähes luonnontilaisen maan käyttöönotto yhdyskuntarakentamiseen tai harrastus- ja virkistystoimintaan on tarvittaessa jatkossakin mahdollista. Myös maaperän terveys ja kestävä hoito on otettava paremmin huomioon maankäytössä.

(9) Suuri valiokunta pitää keskeisenä sitä, että neuvottelujen tuloksena syntyvä sääntely on kustannustehokasta, selkeää, ennustettavaa, oikeasuhtaista ja sen toimeenpanossa voidaan hyödyntää jo olemassa olevia menetelmiä ja toimenpiteitä. EU-tason ohjauskeinojen ja lainsäädännön päällekkäisyyttä, ristiriitaisuutta ja niistä aiheutuvaa hallinnollista taakkaa on vältettävä. Samalla on varmistettava, että ehdotetut seuraamukset ovat joustavasti sovitettavissa yhteen kansallisen seuraamusjärjestelmän kanssa, eikä sääntelyn kautta edes välillisesti ennakoita EU:n seuraavan monivuotisen rahoituskehityksen ratkaisuja tai vaikuttaa EU:n eri rahoitusinstrumenttien rahoituksen ehtoihin. Valmistelussa on otettava huomioon myös kansallisen turvallisuuden ja maanpuolustuksen intressien turvaaminen. Lisäksi ehdotuksen toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen mukaisuutta sekä sen suhdetta omaisuuden suojaan, EU-tietosuojalainsäädäntöön ja kansallisiin tietosuojakysymyksiin on seurattava koko neuvotteluprosessin ajan

Valiokunnan lausunto SuVL 9/2023 vp

(10) Jatkovalmistelussa on huolehdittava myös siitä, ettei säädös- ja täytäntöönpanovaltaa siirretä komissiolle sellaisissa kysymyksissä, joiden on katsottava koskevan säädöksen keskeisiä osia. Ehdotusten oikeudellista arviota on tältä osin tehtävä koko neuvotteluprosessin ajan. Edellä esitetystä seuraa, että suuri valiokunta suhtautuu kriittisesti esitykseen siitä, että maanäytteiden oton ja näytteiden analyysimenetelmien vaatimuksia (liite II) ja kestävästä maankäytöstä koskevien periaatteiden listaa (liite III) voitaisiin päivittää delegoiduilla säädöksillä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Suuri valiokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan ja edellyttää, että valtioneuvosto ottaa edellä esitetyn huomioon.

Helsingissä 24.11.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Autto kok

1. varapuheenjohtaja Laura Huhtasaari ps

jäsen Sanna Antikainen ps

jäsen Eva Biaudet r

jäsen Juho Eerola ps

jäsen Ritva Elomaa ps

jäsen Elisa Gebhard sd

jäsen Ville Kaunisto kok

jäsen Kimmo Kiljunen sd

jäsen Jani Kokko sd

jäsen Katri Kulmuni kesk

jäsen Helena Marttila sd

jäsen Susanne Päivärinta kok

jäsen Onni Rostila ps

jäsen Aura Salla kok

jäsen Saara-Sofia Sirén kok

jäsen Eerikki Viljanen kesk

varajäsen Timo Furuholm vas

varajäsen Inka Hopsu vihr

varajäsen Antti Kurvinen kesk

varajäsen Jani Mäkelä ps

varajäsen Anders Norrback r

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Anna Sorto

Valiokunnan lausunto SuVL 9/2023 vp
Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide

Perustelut

Maaperän seurantaan koskevan direktiiviehdotuksen tavoitteet ovat kannatettavia koskien maaperän terveyden tilan ja sopeutumiskyvyn parantamista EU:n alueella vuoteen 2050 mennessä, maaperän kestävä käytön parantamista sekä tiedon lisäämistä koskien maaperää koskevaa tietoa ja yleisön tiedon saantia.

Direktiivin soveltamisessa ja toimeenpanossa tulee kuitenkin olla joustoa ja liikkumavaraa, jotta kansalliset erityispiirteet, kuten jäsenmaiden luonnonolojen ja maankäyttömuotojen erot, voidaan huomioida riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Direktiivin jatkovalmistelussa on huolehdittava siitä, ettei säädös- ja täytäntöönpanovaltaa siirretä komissiolle sellaisissa kysymyksissä, joiden on katsottava koskevan säädöksen keskeisiä osia. Komissiolle ei tule antaa päätösvaltaa päivittää säädöksen keskeisiä osia delegoiduilla säädöksillä.

Maanäytteiden oton ja näytteiden analyysimenetelmien vaatimuksia (liite II) ja kestävä maankäyttöä koskevien periaatteiden listaa (liite III) ei tule päivittää delegoiduilla säädöksillä. Jäsenmaat ovat maaperältään kovin erilaisia ja siksi jäsenmailla tulee itsellään olla toimivalta päättää maaperää koskevista periaatteista.

Liitteen IV listausta huomioon otettavista ohjelmista, suunnitelmista, tavoitteista ja toimenpiteistä tulee laajentaa kattamaan myös biokiertoaloutta koskevat politiikat, kuten biotalousstrategiat.

Katsomme, että maaperän tilan seurannassa tulee hyödyntää kansallisten tutkimuslaitosten osaaamista sekä kansallisia inventointijärjestelmiä. Maaperän kuntoa ja sopeutumista koskeva seuranta tulisi metsien osalta sisällyttää valtakunnan metsien inventoinnin yhteyteen.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta vastustaa esitystä siitä, että maanäytteiden oton ja näytteiden analyysimenetelmien vaatimuksia (liite II) ja kestävä maankäyttöä koskevien periaatteiden listaa (liite III) voitaisiin päivittää delegoiduilla säädöksillä. Liitteen IV listausta huomioon otettavista ohjelmista, suunnitelmista, tavoitteista ja toimenpiteistä tulee laajentaa kattamaan myös biokiertoaloutta koskevat politiikat, kuten biotalousstrategiat.

Valiokunnan lausunto SuVL 9/2023 vp
Eriävä mielipide 1

Helsingissä 24.11.2023

Katri Kulmuni kesk
Eerikki Viljanen kesk
Antti Kurvinen kesk